

Mariefreds bokhandel

De läsundersökningar som gjorts de senaste åren har visat att kvinnor läser mer än män. Men det är i allmänhet män som driver bokhandlar eller kanske man ska säga boklådor? Det finns ett undantag i min hemstad Mariefred. Där har kvinnor drivit bokhandel i över 100 år.

I bokhandeln finns ett brev adresserat ”Till Magistraten i Mariefred”. Där kan vi läsa:

”Undertecknad boende i Eksjö stad får härmed anmäla att jag från den 1 Januari 1890 ämnar idka bok- och diversehandelsrörelse i Mariefred under firma R. Nilsson.

Eksjö den 5 November 1889

Rosalinda Julia Nilsson ”

1890 började Rosalinda Nilsson sin bok- och diversehandelsrörelse och drev den fram till 1915 då Lars-Erik Lindmark tog över bokhandeln och redan följande år tog dottern Lydia och sonen Lorenz över både den och fotoateljén på övervåningen. 1918 anställdes Emilia Nilsson som fotograf och 1921 gifte sig Lorenz med henne.

Ms. B. 1. cl. 11.

Till Magistraten:
Mariefred.

Vendertorpen, boende i
Eksjö stad, får härmed anmäla,
att jag från den 1 januari 1890
ämnar idka bok- och diverse-
handelsverksamhet i Mariefred,
under firma P. Nilsson

Eksjö den 5 November 1889
Rosalinda Julia Nilsson

Rosalinda Julia Nilssons brev till
Magistraten i Mariefred 1889

Under den här tiden var det nog Lydia som höll mest ordning på saker och ting, säger Olle Karlsson som ofta gick in i bokhandeln och köpte ritblock. Lorenz gick omkring där och plockade och nynnade. Lindmarks gjorde också vykort som de sålde. Marianne Pienowski arbetade i många år i bokhandeln: Jag gick ut folkskolan 1936 och sen gick jag två år på folkhögskolan och var klar i maj 1939.

Mamma hade hört att de behövde en flicka i bokhandeln och gick in och frågade och de sa ja. Nu ska du gå in och niga och tacka, sa mamma. Det som jag har ett starkt minne av är att jag fick packa upp paket från Seelig med böcker. Sen skulle de ställas in i sina hyllor. K för historia och H för skönlitteratur. Då fick jag i min hand en bok som hette "Det fångslade Polen". Den grep mig så starkt. Bara några månader senare bröt ju världskriget ut just i Polen. Inte visste jag heller att jag något år senare skulle träffa min tillkommande, en polack – och några år senare gifta mig med honom. Vi träffades på en dans i Hjorthagen och sen kom postmästaren med ett brev, det var förbjudet men jag hade tumme med postmästarn. Då hade Zizek skrivit med hjälp av ordbok: "Kära fröken X. Fröken ska inte vredgas att jag skriver".

Jag var nog litet av rebell redan på den tiden. Jag skulle titulera de fina kunderna och säga t.ex. doktorinnan Lambert. Men jag sa fru Lambert. Hon var ju det! En gång kom en ackvisitör in och sa: "man ser på tåget att de som läser Svenska Dagbladet är bra och ordentligt folk". Så dumt sagt!

Silverbröllopsfest för Elise och Lars-Erik Lindmark.
Foto:Lindmarks Arelje 1913

Jag fick göra litet av varje, sälja böcker förstås: Pär Lagerkvist, Lars Hård av Fridegård och Sigge Stark. För Guds skull! Det gick bäst kring jul. Jag fick skylta till julen, snyggt och fint. En gång fick en

flicka och jag cykla ut i skogen och hämta mossa och granris och bygga upp ett landskap i skyltfönstret. Jag lärde mig litet polska och kunde expediera u-båtspolackerna. De fick litet veckopeng och jobbade i skogen och på tegelbruket. Jag tjänade 40 kronor i månaden och då åt jag frukost och lunch på jobbet. Sen när jag gifte mig fick jag 140 kronor och då lagade jag lunch hemma. En gång kom ryssarna från lägret i Byringe och köpte vykort. Då blev Lorenz så rädd att han gick in i rummet innanför. Där fanns ett piano och dit brukade det komma en dam och provspela de schlagerhäften vi sålde. En gång satt hon där och spelade och så gick hon och sa att hon inte skulle ha någonting. Men jag såg att det fattades just de noter hon spelat. Jag gick hem till henne och hörde att hon spelade det stycket. Jag ringde på och sa att det saknades noter. Nej, jag har inget, sa hon. Men de står ju där på pianot, sa jag och då fick hon lämna dem ifrån sig.

Jag är väldigt glad att jag har fått arbeta i en bokhandel. Min pappa läste mycket och det var en atmosfär som har danat en. Det är inte

några år jag kan ångra.

Syskonen Lindmark skötte bokhandeln fram till 1962 när Lorenz dotter Margareta övertog rörelsen. Hon var alltså den tredje generationen Lindmark. Det kom kunder från hela Sörmland, berättar hon.

Folkhögskoleeleverna köpte sina läroböcker och Vilhelm Moberg var den mest köpta författaren.

Britt Schölin var en mycket dynamisk och närmast legendarisk innehavare av bokhandeln. Hon tog över den 1971 i en ålder när de flesta börjar fundera på pension och i ett tillstånd när de flesta räknar med sjukpension. Hon blev felbehandlad vid en operation i Eskilstuna och tvingades till att förflytta sig med hjälp av kryckor.

Många har kunnat vinna pengar på lotter inköpta på Mariefreds bokhandel. Britt Schölin visar glatt upp meddelanden om vinster. Foto: Strängnäs tidning

Strax efter denna omställning av sitt liv läste hon att bokhandeln var till salu.

–Det kanske kan vara någonting för dig, sa hennes man.

–Men jag har ju ingen erfarenhet av att stå i en bokhandel, sa hon

–Men du tycker om böcker, sa han och så köpte hon bokhandeln, sökte och fick lån hos bankkamrer

Erstorp på Sparbanken för att något handikappanpassa den. Där började framgångssagan. Snart blev bokhandeln ett centrum för staden. Där kunde man köpa böcker naturligtvis men också låna pengar och få lite nyheter. Hon drog igång välbesökta barnboksafnarn i folkhögskolans matsal där barnen fick var sin bok. Där var också deckaraftnar med charader. Jag vann en bok när deckarförfattarna skulle göra charader på filmtitlar. När Ulla Treuter tog av sig skorna förstod jag på en gång, innan hon tog sina danssteg, att det var ”Hon

dansade en sommar”. När Röda Korset tog över folkhögskolan och marknadsanpassade hyrorna var det slut med bokhandelns kulturaktiviteter i matsalen.

Fest hemma hos Britt Schölin med Svenska Institutets kurs. Gunilla Normark (bakom Britt Schölin) och Hans Lunden som var kursledare

Under många år hade Svenska Institutet sina sommarkurser för bland annat utländska översättare av svensk litteratur på folkhögskolan. Institutets ledning ville att deltagarna i kursen skulle få en chans att träffa några Mariefredsbor en kväll. Första sommaren var det några familjer som tog emot var sin gäst och Britt tog emot resten.

Andra året tog Britt emot alla och sen blev det ett återkommande inslag med översättare, litteraturvetare och författare som Sara Lidman, Tomas Tranströmer och Björn Ranelid för att nämna några.

Det blev säkert ytterligare några champagnekorkar som fastnade i taket förutom de fyra som redan fanns där. Britta von Rosen var alltid med och stod mellan de två rummen och berättade med sin tydliga och lite nasala stämma om Sörmland i gången tid. Men det var naturligtvis inte bara fest och upptåg.

Att sälja böcker var en hård bransch och från sitt inre rum i bokhandeln bland papperslappar och böcker i en till synes salig röra drev hon med fast hand sin rörelse och sina bokhandelsmedhjälpare.

–Annalisa! Hämta det eller det! Nej inte den!!

–Lena! Kom! Lämna...

Britt tillsammans med tolchoskypristagaren Jun Feng.

Jan Myrdal kom ibland in och frågade hur det gick. Hon trodde att han undrade hur det gick med bokhandeln. Men han undrade hur det gick med försäljningen av de egna böckerna.

Bokhandeln gick nog ganska bra, i alla fall i förhållande till den lilla stadens invånarantal, och på rean var det smockfullt med folk. Det här var före internethandelns tid och Mariefredsborna ville vara köptrogna. Vid ett tillfälle råkade jag komma in med en plastpåse från Oskar Erikssons bokhandel i Strängnäs vilket otacksamt noterades. Britt kämpade verkligen för sin "lilla" bokhandel och blev snart riksbekant i branschen. Hon kom att organisera och leda den s.k. servicebokhandeln där mindre boklådor kunde tillhandahålla alla begärda böcker utan att hålla ett stort lager. Ofta blev hon taleskvinna för bokhandeln när förändringar infördes.

–Jag är synnerligen upprörd, säger hon till Sveriges Radio när regeringen vill slopa det generella stödet till bokhandeln när momsen på böcker sänkts. Upprörd kunde hon vara och stridbar men synnerligen ärlig och orädd.

Britt Schölin drev bokhandeln fram till 2004, då Eva Karlsson tog över efter att ha arbetat i bokhandeln i knappt två år. Hon sköter den nu med sin man Nicolas Laugerat.

–Jag frågade Britt lite försiktigt om någon som jag skulle kunna få ta över bokhandeln i framtiden.

–Ja, det skulle väl kunna gå, svarade hon. Men först efter min död!

Britt Schölin hade tydligen tänkt att stupa på sin post. Men sjukdomar gjorde att hon till slut måste lämna sin älskade bokhandel och Eva blev den nya kvinnan att sköta den. Britt Schölin dog 2010 – 93 år gammal.

På något sätt saknas Britt i branschen säger Eva. Hon hade en förmåga att sätta ner foten och säga i från. Nu har jag byggt upp bokhandeln på det som fanns: böcker och almanackor, vykort och sjökort. Nytt är ett komplement med safter, marmelader och téer.

Eva Karlsson. Nuvarande innehavare av Mariefreds Bokhandel

I det inre rummet där Britt härskade bland sina papper finns nu ett litet galleri där konstnärer och fotografer ställer ut. Eva har en bakgrund som grafisk designer och väljer utställningar med hjärtat.

–Jag skulle inte vilja arbeta i en stor bokhandel inne i Stockholm. Det är mötet med kunderna som är det viktigaste. Det har också visat sig att ett utbud med dagligvaror och en fungerande bokhandel har varit ett betydelsefullt argument för en del människor att flytta till Mariefred. Så om ni läser detta i t.ex. Stockholm och har planer på att flytta. Här i Mariefred finns en bokhandel!

Hans Lundén, Sörmlandsbygden 2013